

FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

Katedra filozofie

PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE

Práce: diplomová

Posudek: oponentský

Práci hodnotila: Mgr. Marie Větrovcová, Ph.D.

Práci předložil: Bc. Karolína Motejzíkova

Název práce: Vlivy kultur Dálného východu v Evropě: Japonské bojové umění *iaidó*

1. CÍL PRÁCE:

Práce si klade za cíl „popsat a analyzovat bojové umění *iaidó* mající hloubkové kořeny v japonské historii a kultuře.“ (srov. s. 13) Cíl práce je splněn.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ:

Práce přináší pohled na japonskou společnost a její kulturu v průběhu skrze praxi bojových umění. Práce je původní, komparuje řadu českých i zahraničních materiálů různého charakteru (od akademicky relevantní a populárně-naučnou literaturu po současné časopisecké práce a příručky pro cvičence). Z pohledu názvu práce jsou hlavním těžištěm práce doprovodné rozhovory s mistry a žáky, které teprve nepřímou líčí vlivy Dálného východu v Evropě – v české společnosti. Bohužel hlubší interpretace či reflexe je už za možnostmi této práce.

Diplomová práce je obsahuje úvod, 10 kapitol, 2 kapitoly – rozhovory, závěr, summary a seznam literatury. *Iaidó* je „cesta rychlého tasení meče“, japonské bojové umění šermu. Protože z mého středoevropského pohledu mám zkušenost s japonskou kulturou jen zprostředkovanou („na dálku“ ve smyslu R. Benedict), práci nahlížím, jakoby sama chtěla postihnout *cestu iai* v událostech japonských dějin, které měly největší přínos pro formování *iaidó*.

Rozvržení jednotlivých kapitol vzbuzuje občas rozpaky. Druhá kapitola se věnuje historii Japonska k vykreslení prvotního dějinného kontextu. Zde se čtenář dozvídá významy prvotních pojmů: *kofun*, *buke*, *samuraj*, *kuge*, *buši*, *šugo*, *šógun*, *bakufu*, *seppuku*, *daimjó*, *džitto*, atd., které jsou důležité i pro další porozumění (možná mohl být v rámci práce zřízen pomocný slovníček). Jednotlivé podkapitoly dobře vystihují proměny politicko-sociálních poměrů v zemi včetně různých důrazů na etiku a válečnictví. Za hlavní lze pro další text považovat období Tokugawa, které je pro Japonsko zlomové (dochází ke sjednocení země, ustanovení samurajské třídy, obchodu s Portugalskem, avšak také k ustanovení nové kultury pod vlivem (neo)-konfucianismu, importu z Číny). Není ovšem jasné (a to do konce práce), proč se Japonsko přiklonilo právě k čínskému vzoru včetně přejímání konceptu čtyř vrstev (s. 21). Tento koncept vysvětlen není. Také je sporné, zda pro konec 16. století lze mluvit o „procesu národního sjednocení“ (s. 21). Některé přirozené otázky zůstávají ne zcela zodpovězené: např. jaký je vliv zen-buddhismu či šintoismu na proměnu samuraje v učence a úředníka?; co se rozumí čistotou jako morální zásadou?; nakolik se na proměně Japonska tohoto období podepsal Západ a cizinci?; roku 1882 přijalo Japonsko pruskou ústavu – proč právě ji? Některé formulace jsou odvážné (např. „[Po přijetí ústavy a p]řes zřízení parlamentu nadále [Japonsko] zůstalo absolutní monarchií“ (s. 26), „bojové aktivity [...] jsou... nadstavbové, nepotřebné pro pouhé přežití“), způsobené možná nekritickým čtením starší sekundární literatury (Hilská, 1953). Bohužel toto líčení končí druhou světovou válkou a důležité období, které by nechalo nahlédnout k podloží druhé poloviny 20. století pro situaci dnešního Japonska a bojových umění, zde chybí (např. současnou renesanci tradičního šintoismu). O situaci se dozvídáme spíše z dějin vlastních bojových umění než z komplexního kulturně-dějinného pohledu.

Etický kodex a rituální sebevražda (kap. 3) jsou „jevy [...], které jsou velmi důležité pro současnou praxi bojových umění.“ (s. 27) Bohužel takováto vyjádření nechávají ve čtenáři dojem, že se týkají jen současnosti či dokonce pouze autorky (která je sama praktikující *iaidó*, s. 89). Nicméně dozvídáme se, že etika (*bušidó*) se

proměňovala v závislosti na různých historických obdobích a měla vliv na zachování mnohých, pro mírovou dobu bezvýznamných tradic (sedm samurajských ctností). Podkapitola *Smrt a seppuku* vysvětluje společenské postavení rituální sebevraždy (až k soudobému upracování se k smrti). Opět: vyvstává zde otázka čistého/nečistého.

Kapitola *Filosofie a náboženství* tvoří části šintoismus (4.1), buddhismus (4.2) a zen (4.2.1), a konfucianismus (4.3). Ač jde o základní přiblížení, není mi jasné, proč o buddhistických myšlenkách autorka referuje z nedostupného textu „Buddhismus a bojová umění“ (Mori Edzo „[cit. 2016-06-30]“, s. 36) a proč je zen plynule užíván jako „metoda dosažení sebekázně“, od myslí k tělu (s. 37) či „Dešimaru popisuje tři obecné fáze výcviku zenu a tradičních bojových škol“ (s. 49). Nicméně pokud přijmeme, že celá práce je cestou *iaidó*, lze tento pohled považovat za relevantní. Podkapitola konfucianismu mohla být doplněna bližšími japonskými specifiky (např. Nakae Tódžu či blíže Jamago Sókó). „Je zajímavé, že oproti Číně klade japonský [(neo)konfuciánský] systém do popředí vztah pána a vazala a nikoli otce a syna“, s. 40). Rovněž není jasné, proč autorka necituje Konfuciovy *Hovory* z některého českého překladu a užívá sekundární literatury (ač vhodné, Král, 2005).

Kapitola pátá se věnuje zbraním s důrazem na japonský meč (výroba, historie) a jeho symbolická výpověď doby: „Když vezmeme v úvahu zjevný zánik tradičních japonských disciplín, stanou se reálnými nositeli této kultury zjevně cizinci.“ (s. 46-47) Ne zodpovězená zůstává otázka zachování podstaty kultury (k tomu vlastně práce jako výpověď o kultuře Dálného východu středoevropským prizmatem směřuje). Následující podkapitola *Šerm* pojednává především o rozdílnosti pojetí školy: *dodžo* (učit se u mistra) a *rjú* (učit se tradici). Argumenty, které zde diplomantka přináší, by zasluhovaly více propojení s předchozími kapitolami („struktura školy měla rysy patriarchálního klanu stejně jako ostatní společenské jednotky feudálního Japonska“, s. 49).

Za velký přínos předložené diplomové práce považují kapitoly z pohledu praktikujícího (6-11, 15-16). Především zde autorka několikrát a z různých pohledů vysvětluje pohled na *budžucu* (válečné umění) a *budó* (bojové umění): „obvykle v nich [v *budó*] nalézáme především hluboký duchovní a společenský rozměr, u *budžucu* nikoli, v tom spočívá hlavní rozdíl“ (s. 55) Dále pečlivě vysvětluje, co je *kata* (kap. 7), a to nejen v bojovém umění (či úpolovém sportu), ale také jako společenský rituál k zachování tradičních disciplín: „forma existuje nezávisle, manifestuje se skrze praktikujícího“ (s. 59). Pro současné *iaidó* (kap. 9) je cílem „ukázat zejména duchovní cestu [...], což je reakcí na zákaz praxe veškerých bojových aktivit po kapitulaci Japonska roku 1945.“ (s. 63) Zajímavý pokus je odkrývání cílů *iaidó*: „být čistým, jasným a neměnným“ (s. 64), socializační a psychologický prostředek (s. 64-68), neboť „bojová umění jsou sociálním aktem“ (s. 65). Práce věnuje pozornost také etiketě bojového umění *iaidó* jakožto kulturní úrovně (s. 68).

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA:

Jazykový projev předložené práce je kultivovaný, dobře čitelný, citace a odkazy jsou až na několik ojedinělých výjimek také správné. K formální úpravě je však nutno podotknout několik výtek: neuspořádaný je průběh číslování kapitol (1-11, 15-16, 12, 15, 13); některé znaky „navíc“, kterých si již „lze všimnout“ (např. „25“), s. 36, „K98-99“, s. 39, „74“, s. 49, „69“, s. 58, „48“, s. 58, „9“, s. 63) či drobné jazykové chyby (včetně nejednotné transkripce). Nic z toho zásadně neztěžuje čitelnost práce.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE:

Práce přináší pohled na japonskou kulturu z historického kontextu a z náhledu významných mistrů a žáků na tradice japonského bojového umění. Nejsilnější stránkou práce je pohled „samotné praktikující osoby“ a její rozhovory s evropskými mistry a žáky, kteří se více či méně reflektivně (a akademicky) s japonskou kulturou kdy střetli. Slabší stránkou je rozháranost textu, promyšlení jednotlivých částí do společného celku (historických a filosofických oproti praktickým částem) a klouzavé přechody mezi různými pojetími (zen-budó, konfucianismus-neokonfucianismus, kata-iaidó), kdy není jasné, kdy už jde o nové či výchozí pojmy. Ještě komentář: „Jakkoliv neobvyklý je čin nebo názor, způsob, jakým člověk cítí a myslí, má vždy nějaký vztah k jeho zkušenosti“ (Ruth Benedictová, *Chryzantéma a meč*, s. 39). Přes všechny výhrady práci *doporučuji k obhajobě*.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

1. V *Závěru* píšete (s. 89): „Přiblížila jsem čtenáři vývoj dějinných událostí vedoucích ke vzniku skupin profesionálních válečníků, které dnes označujeme jako samuraje, utvářejících spolu s technickou stránkou také filozofii *iaidžucu* (předchůdce *iaidó*). Co v tomto případě míníte filozofií? Čím se liší od filosofie, se kterou jste se setkala v tradici Západu?”

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA:

Navrhuji hodnocení *velmi dobré* s ohledem na průběh obhajoby.

V Plzni dne 17. května 2016

Podpis:

